

รายการข้อมูลที่น่าสนใจใช้ตัวชี้วัดที่ 1.12 ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากโรคฟันผุ (Caries free)
รอบ 5 เดือนหลัง (มีนาคม - กรกฎาคม 2565)

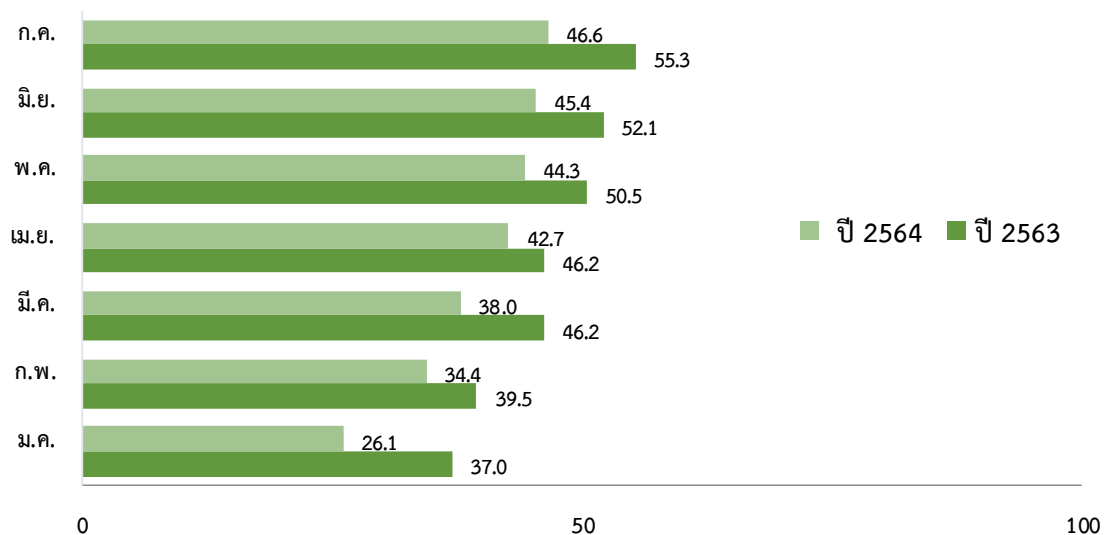
ระดับที่ 1 Assessment

1) ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของตัวชี้วัดและความรู้ที่นำมาประกอบการวิเคราะห์

1.1) แสดงผลผลิตผลลัพธ์ระดับ C (Comparisons) การเปรียบเทียบ

จากการเปรียบเทียบผลการตรวจสุขภาพช่องปากในช่วงเดือนเดียวกันของทุกปี ในช่วงปี 2563 และปี 2564 พบว่าใน ปี 2563 เด็กวัยเรียนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากมากกว่าปี 2564 ทั้งนี้เนื่องจากในปี 2563 กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้เพิ่มรายการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากที่จ่ายตามรายบริการ (Fee schedule) ในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และกลุ่มเด็กวัยเรียน 4-12 ปี ส่งผลให้การเข้าถึงและความครอบคลุมบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากเพิ่มขึ้น แต่ใน ปี 2564 เป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ระลอกใหม่ แพร่กระจายเป็นวงกว้างและรวดเร็วมากขึ้นกว่าปี 2563 ส่งผลให้หน่วยบริการจัดบริการเฉพาะกรณีที่ได้รับบริการมีอาการฉุกเฉินและเร่งด่วนไม่สามารถจัดบริการส่งเสริมป้องกันด้านสุขภาพช่องปากได้ ทำให้มีความครอบคลุมของการให้บริการในกลุ่มเด็กวัยเรียนลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (ดังแผนภูมิที่ 1)

แผนภูมิที่ 1 เปรียบเทียบการตรวจสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน (6-12 ปี) ในช่วงเดือนเดียวกันของปี 2563 และ 2564

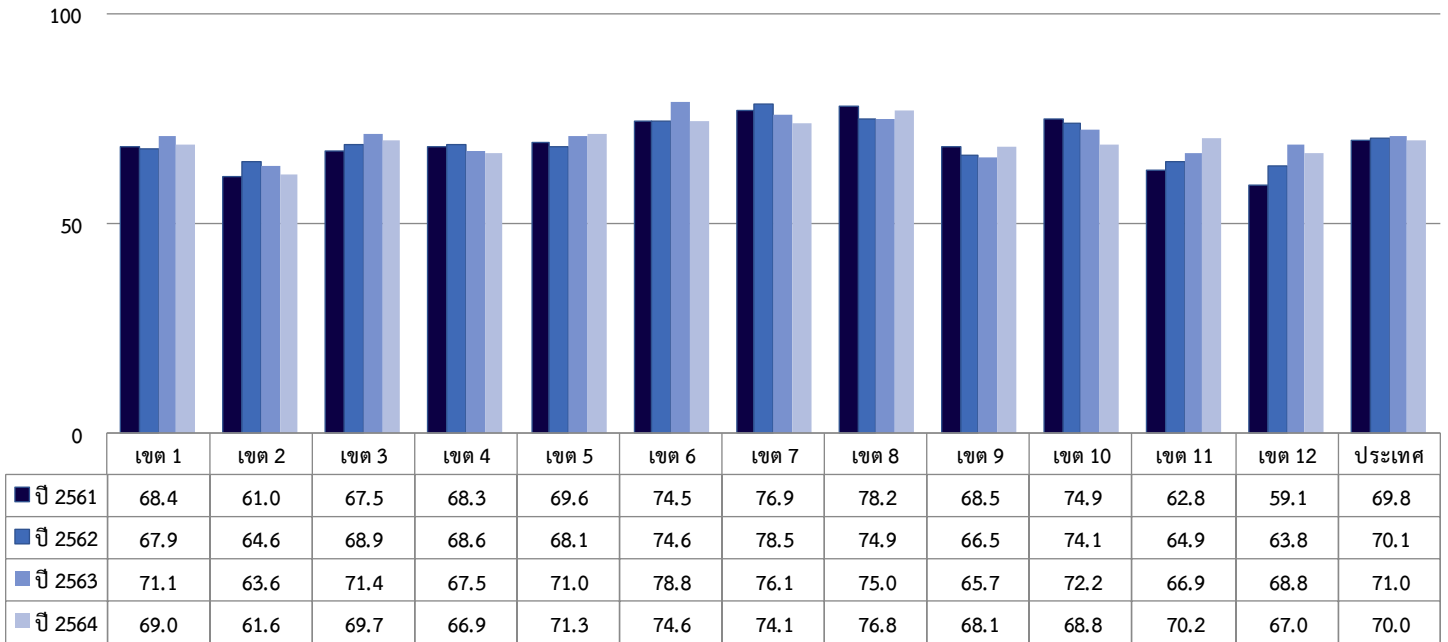
1.2) แสดงผลผลิตผลลัพธ์ระดับ T (Trends) แนวโน้ม

ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพของปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560 เด็กวัยเรียนและวัยรุ่น เด็กวัยเรียนอายุ 12 ปี ร้อยละ 58.7 เรียนในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ด้านสภาวะสุขภาพช่องปากพบว่าความชุกของโรคฟันผุในเด็กอายุ 12 ปี คือร้อยละ 52.0 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 1.4 ซี่/คน ซึ่งใกล้เคียงกับผลจากการสำรวจครั้งที่ 7 ที่มีความชุกของโรคฟันผุ ร้อยละ 52.3 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 1.3 ซี่/คน ตามลำดับ สภาวะการเกิดโรคฟันผุค่อนข้างคงที่ และ พบว่าในการสำรวจครั้งนี้เด็กอายุ 12 ปี มีสภาวะเหงือกอักเสบสูงกว่าการสำรวจในครั้งที่ 7 พ.ศ. 2555 จากร้อยละ 50.3 เป็นร้อยละ 66.3 ด้านพฤติกรรมทันตสุขภาพและการรับบริการสุขภาพช่องปากของนักเรียน ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อสภาวะเหงือกอักเสบคือพฤติกรรมกรแปรงฟันซึ่งพบว่าร้อยละ ของการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันของเด็กอายุ 12 ปี ลดลงจากร้อยละ 53.9 เป็นร้อยละ 44.7 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจครั้งที่ผ่านๆ มา ส่วนประเด็นพฤติกรรมกรบริโภคที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็กกลุ่มนี้คือ พฤติกรรมกรดื่มน้ำอัดลมและน้ำหวาน การกินลูกอม และการกินขนม กรูบกรอบ พบว่าเด็กดื่มน้ำอัดลมและกินขนมกรูบกรอบทุกวันเพิ่มขึ้นจากการสำรวจครั้งที่ผ่านๆ มา โดยดื่มน้ำอัดลมทุกวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.6 เป็นร้อยละ 13.4 และกินขนมกรูบกรอบทุกวันลดลงจากร้อยละ 38.8 เป็นร้อยละ 32.6 การรับรู้และการรับบริการด้านสุขภาพ เด็กอายุ 12 ปี เคยปวดฟันร้อยละ 36.7 เคยหยุดเรียนเพราะไปทำฟันร้อยละ 12.2 เคยได้รับการตรวจฟันร้อยละ 84.7 เคยได้รับการรักษาฟันและเหงือก ร้อยละ 50.8

ผลการดำเนินงานร้อยละเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free) และได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและวางแผนการรักษาตั้งแต่ปี 2561-2564 พบว่า ในปี 2561 – 2563 เด็กอายุ 12 ปี มีแนวโน้มปราศจากฟันผุ (caries free) เพิ่มขึ้น คือ ร้อยละ 69.8 , 70.1 และ 71.0 ในส่วนของความครอบคลุมของการตรวจสุขภาพช่องปากพบว่าแนวโน้มความครอบคลุมเพิ่มขึ้นในปี 2561 – 2564 คือ ร้อยละ 42.2 , 43.2 และ 48.7 ตามลำดับ แต่สำหรับปี 2564 พบว่าร้อยละปราศจากฟันผุ และ ความครอบคลุมของการตรวจสุขภาพช่องปากในเด็ก 12 ปี **ลดลง (ดังแผนภูมิที่ 2 และ 3)** เนื่องจากสถานการณ์ การระบาดของโรค COVID-19 ระลอกใหม่ พื้นที่ไม่สามารถให้บริการหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้ เนื่องจากสถานศึกษาบางแห่งยังคงปิดเรียน และมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นรูปแบบ Online ส่งผลให้ความครอบคลุมของการให้บริการในกลุ่มเด็กวัยเรียนลดลง ส่งผลให้การดำเนินงานในรอบ 5 เดือนแรก ตุลาคม 2564 – กุมภาพันธ์ 2565 มีผลกาดำเนินงาน **(ดังแผนภูมิที่ 4)**

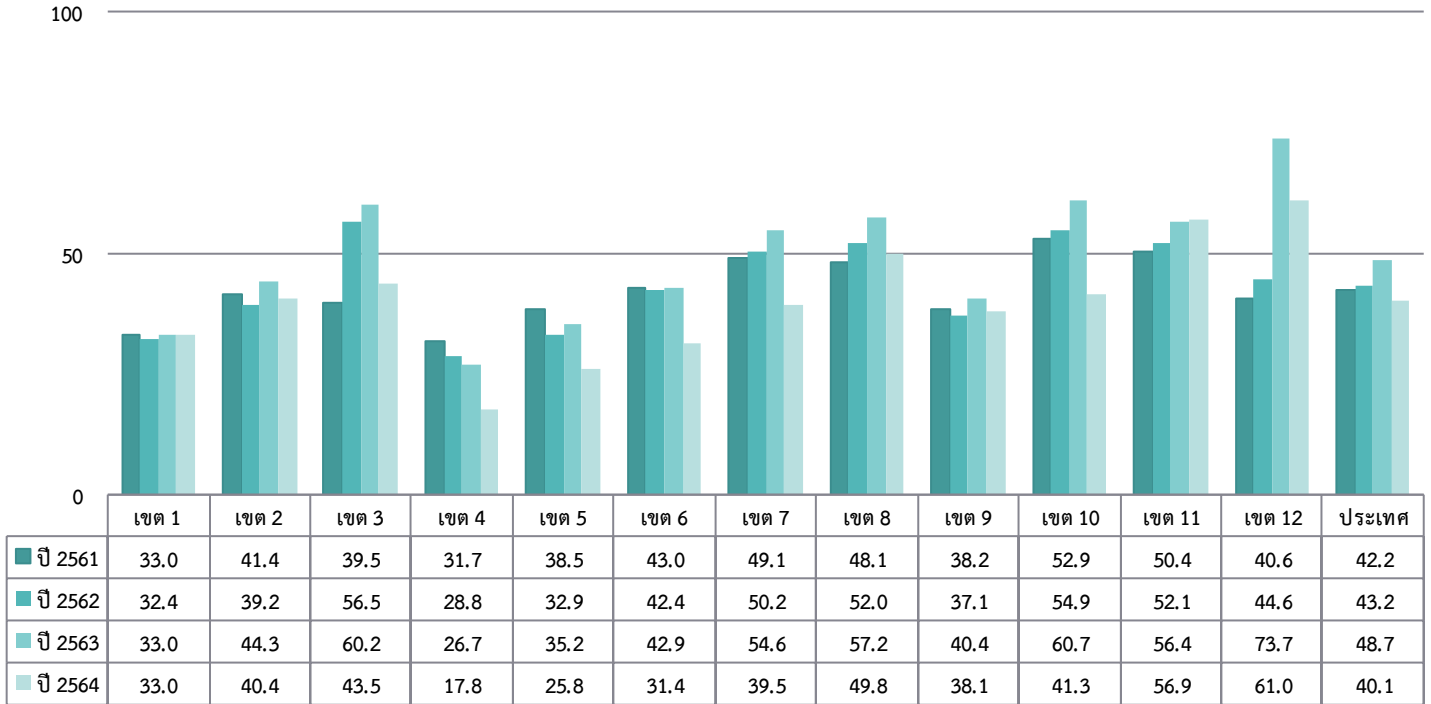
แผนภูมิที่ 2 แสดงแนวโน้มร้อยละเด็ก 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free) ตั้งแต่ปี 2561 - 2564

จำแนกรายเขตสุขภาพ

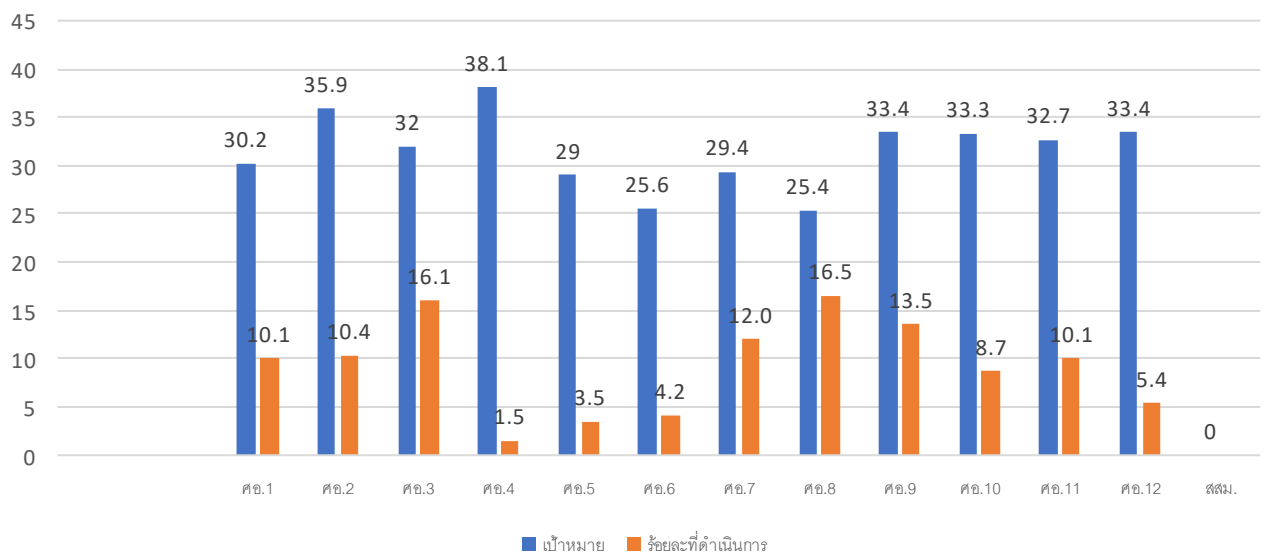
ข้อมูลจากระบบรายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 30 กันยายน 2564

แผนภูมิที่ 3 แสดงแนวโน้มร้อยละเด็ก 12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและวางแผนการรักษา ตั้งแต่ปี 2561 - 2564 จำแนกรายเขตสุขภาพ

ข้อมูลจากระบบรายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 30 กันยายน 2564

แผนภูมิที่ 4 ร้อยละเด็ก 12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและวางแผนการรักษา (5 เดือนแรก ตุลาคม 2564 - กุมภาพันธ์ 2565)

ข้อมูลจากระบบรายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 1 มีนาคม 2565

การสำรวจสถานการณ์ภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย (GSHS 2021)

จากรายงานการสำรวจ **ด้านพฤติกรรมทันตสุขภาพ** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนสี่ในห้าคน (ร้อยละ 83.0) ทำความสะอาดฟันหรือแปรงฟันอย่างน้อย 2 ครั้งต่อวันหรือมากกว่า ในช่วง 30 วันก่อนการสำรวจ โดยพบความแตกต่างระหว่างนักเรียนหญิง (ร้อยละ 89.2) และนักเรียนชาย (ร้อยละ 76.2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ นักเรียนเกือบหนึ่งในห้าคน (ร้อยละ 16.5) เคยไปพบหมอฟัน (ทันตแพทย์ หรือ ทันตภิบาล) เพื่อตรวจ หรือรักษา ฟัน โดยสัดส่วนของนักเรียนชาย (ร้อยละ 19.8) ที่เคยไปพบหมอฟันเพื่อตรวจหรือรักษาฟันนั้นมีมากกว่านักเรียนหญิง (ร้อยละ 13.7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการสำรวจ พบว่า นักเรียนเกือบหนึ่งในสาม หรือ ร้อยละ 28.7 มีฟันแท้ๆ ที่ไม่ได้รับการรักษา มากกว่า 1 ซี่ขึ้นไป ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักเรียนชาย และหญิง (ร้อยละ 26.9 และ ร้อยละ 30.2 ตามลำดับ) ทั้งนี้ยังพบปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรมกาบริโภคที่ส่งผลต่อฟันผุ โดยจาก ผลการสำรวจพบว่า หนึ่งในสามของนักเรียน (ร้อยละ 34.6) น้ำอัดลม เช่น โค้ก เป๊ปซี่ สไปรท์ หรือเซเว่นอัพ และอื่นๆ จำนวน 1 ครั้งต่อวันหรือมากกว่า ในระหว่าง 7 วัน ก่อนการสำรวจ และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง (ร้อยละ 38.2 และ 31.6 ตามลำดับ)

ผลการสำรวจภาวะสุขภาพ นักเรียนในประเทศไทย (GSHS) เรื่องการทำความสะอาดฟัน

พ.ศ. 2551 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนอายุ 13-15 ปี พบว่า

- ร้อยละ 2.6 ของนักเรียนไม่ทำความสะอาดฟันหรือแปรงฟันน้อยกว่า 1 ครั้งต่อวัน

พ.ศ. 2558 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนอายุ 13-17 ปี พบว่า

- ร้อยละ 94.9 ของนักเรียนทำความสะอาดฟันอย่างน้อย 1 ครั้งต่อวัน ในระหว่าง 30 วันที่ผ่านมา
- นักเรียนดื่มน้ำอัดลมจำนวน 1 ครั้งต่อวันหรือมากกว่า ในช่วง 30 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 56.1

พ.ศ. 2564 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนอายุ 13-17 ปี พบว่า

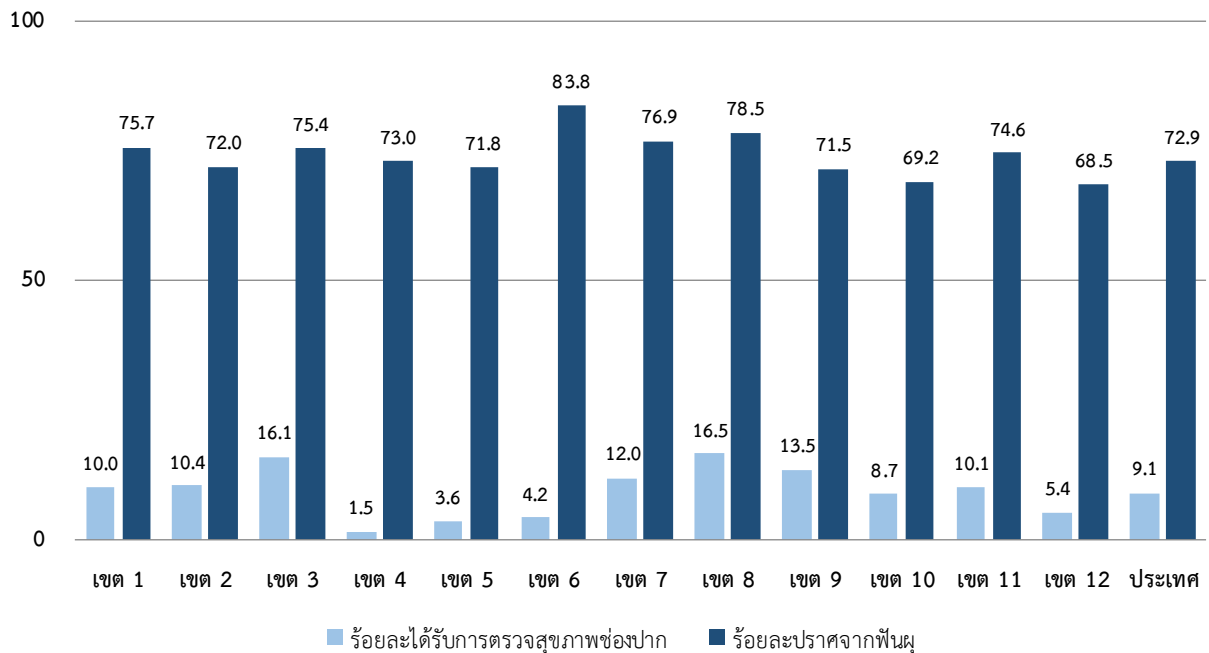
- ร้อยละ 83.0 ของนักเรียนทำความสะอาดฟันหรือแปรงฟันอย่างน้อย 2 ครั้งต่อวันหรือมากกว่า ในช่วง 30 วันก่อนการสำรวจ
- นักเรียนดื่มน้ำอัดลมจำนวน 1 ครั้งต่อวันหรือมากกว่าในระหว่าง 7 วันก่อนการสำรวจ ร้อยละ 34.6

1.3) แสดงผลผลิตผลลัพธ์ระดับ LE (Level) ของผลการดำเนินงานในปัจจุบัน

สถานการณ์สุขภาพช่องปาก ในรอบ 5 เดือน (ต.ค. 64- ก.พ. 65) ที่ผ่านมา

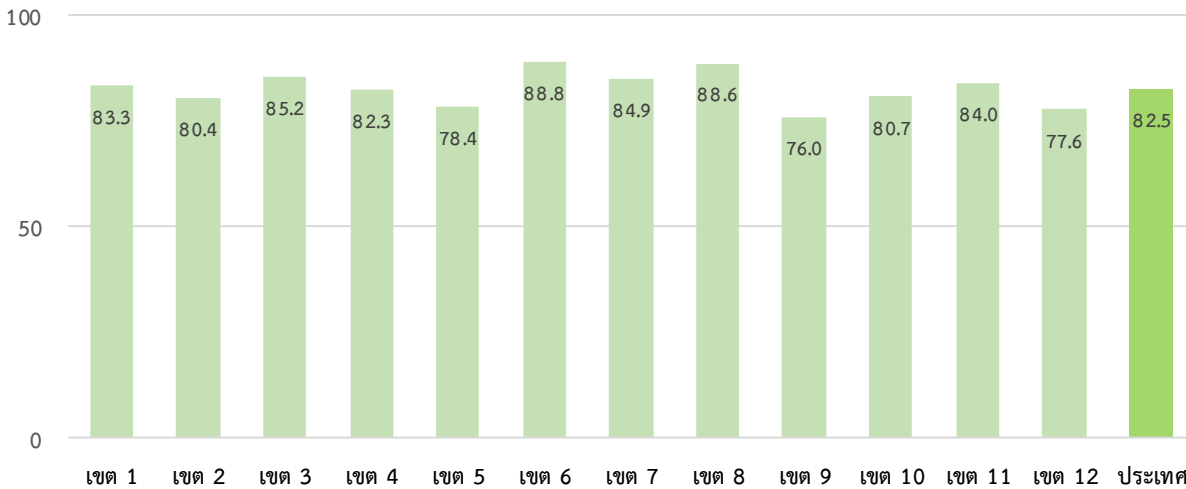
ข้อมูลสถานการณ์สภาวะสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนจากผลการดำเนินงานรอบ 5 เดือนแรก (ต.ค. 64- ก.พ. 65) พบว่า เด็กอายุ 12 ปีปราศจากฟันผุ (Caries free) ร้อยละ 72.9 (เป้าหมายร้อยละ 71) แต่ความครอบคลุมของการตรวจสุขภาพ ช่องปาก พบว่า เด็กอายุ 12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและวางแผนการรักษาเพียงร้อยละ 9.1 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 30 (ตั้งแผนภูมิที่ 5) ในส่วนของร้อยละเด็กอายุ 12 ปี ฟันดี ไม่มีผุ (Cavity free) พบว่า เด็กอายุ 12 ปี มีฟันดีไม่มีผุ (Cavity free) ร้อยละ 82.5 (เป้าหมายร้อยละ 82) (ตั้งแผนภูมิที่ 6) ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID -19 ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนรูปแบบ onsite ได้ หน่วยบริการจึงไม่สามารถจัดบริการป้องกันด้านสุขภาพช่องปาก และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้ ส่งผลกระทบให้ความครอบคลุมของการให้บริการในกลุ่มเด็กวัยเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แผนภูมิที่ 5 ร้อยละเด็กอายุ 12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและปราศจากฟันผุ (caries free)

ข้อมูลจากระบบรายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565

แผนภูมิที่ 6 ร้อยละเด็กอายุ 12 ปี ฟันดีไม่มีผุ (Cavity free)

ข้อมูลจากระบบรายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565

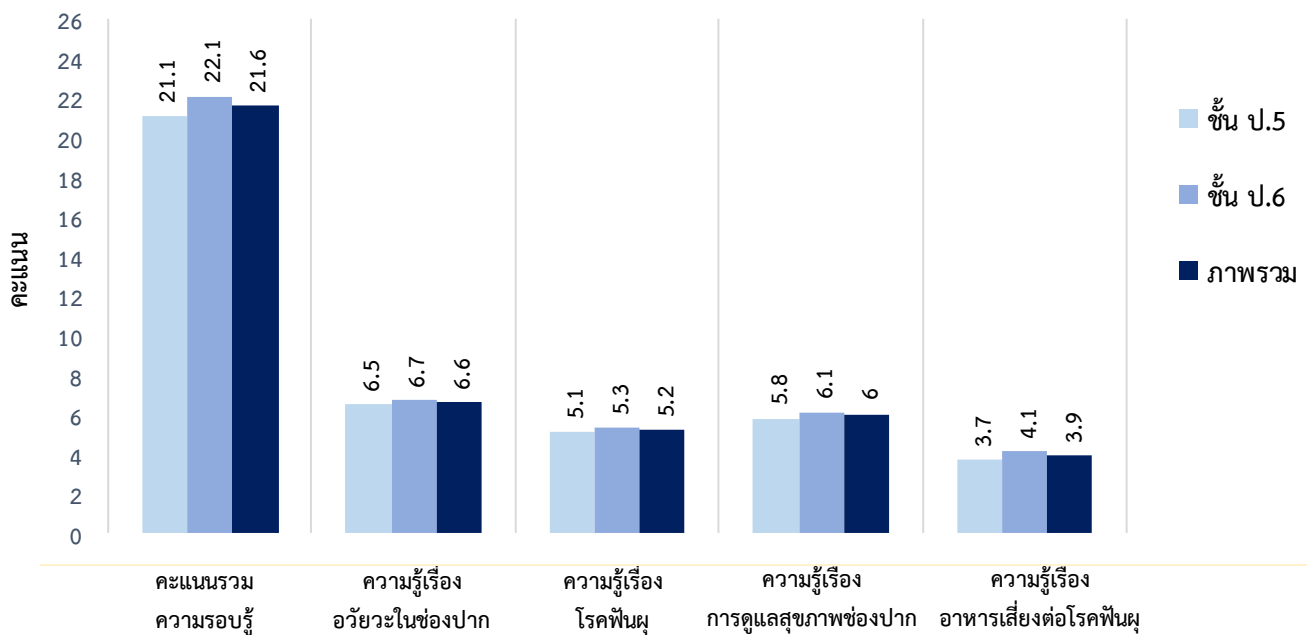
1.4) ความรู้ที่นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์

ความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก พฤติกรรมด้านสุขภาพช่องปาก และปัจจัยเสี่ยงสำคัญ

จากผลการวิจัย ประเมินความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของนักเรียนประถมศึกษา (อนุพงษ์ สอดสี : วารสารทันตภิบาล ปี ที่ 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562) ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพ ช่องปาก มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก ความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การประเมินค่าข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การสื่อสารกับวิชาชีพทันตกรรม และการสนับสนุนจากสังคม โมเดลการวัดความรู้ด้านสุขภาพช่อง ปากสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 / df = 2.06$, RMSEA = 0.046, SRMR = 0.048) และแบบวัดมีความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ 2) การประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปากของ นักเรียนประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีรูปแบบความรู้ด้าน สุขภาพช่องปากครบทั้ง 6 ประการ ร้อยละ 14.84 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก พบว่า องค์ประกอบที่นักเรียนมีความรอบรู้มากที่สุดคือ การสื่อสารกับวิชาชีพทันตกรรม รองลงมาคือ การสนับสนุนจาก สังคมส่วน องค์ ประกอบที่ นักเรียนมีความบกพร่องมากที่สุด คือ (ที่มา : https://hp.anamai.moph.go.th/web-upload/4xceb3b571ddb70741ad132d75876bc41d/tiny/mce/OPDC/OPDC2565-S/IDC1_12/opdc_2565_idc1-12_01.pdf)

จากข้อมูลการประเมินผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียน ปี 2563 โดยสำนักทันตสาธารณสุข พบว่า ความรอบรู้สุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน ชั้น ป.5 และ ป.6 มีความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับพื้นฐาน (Basic or Functional Health Literacy) เฉลี่ย ร้อยละ 21.6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 26 คะแนน (คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 21 คะแนน คือมีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความรอบรู้เพียงพอต่อการส่งผลให้เกิดสุขภาพช่องปากที่ดี (คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 21 คะแนน) ร้อยละ 72 แต่เมื่อพิจารณาความรอบรู้รายด้านพบว่า เด็กวัยเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้สุขภาพช่องปากในด้านการบริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน (ดังแผนภูมิที่ 7) และจากรายงานการสำรวจสถานะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง ปีงบประมาณ 2564 โดยสำนักทันตสาธารณสุข (ที่มา : https://dental.anamai.moph.go.th/web-upload/5x9c01a3d6e5539cf478715290ac946bee/202203/m_news/20566/208598/file_download/f37d71341fa9063fb7130e2ce6ea0044.pdf) ยังพบว่าเด็กวัยเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ด้านการแปรงฟันและ การบริโภคอาหาร ยังน้อยอยู่มาก โดยมีการแปรงฟันแบบ 2-2-2 (แปรงฟันอย่างน้อย 2 ครั้ง เช้าและก่อนนอน ด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ นาน 2 นาที และงดกินอาหารหลังแปรงฟัน 2 ชั่วโมง) เพียงร้อยละ 34.3 ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่า เด็กดื่มน้ำอัดลม ร้อยละ 54.9 ดื่มน้ำหวาน ร้อยละ 54.1 (ที่มา : <https://dental.anamai.moph.go.th/th/cms-of-480/?reload>)

แผนภูมิที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในนักเรียน จำแนกรายด้าน

ข้อมูลจากรายงานการประเมินผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียน ปี 2563 โดย สำนักทันตสาธารณสุข

การดำเนินการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน ในสถานการณ์ โควิด 19

จากรายงานการสำรวจสถานะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง โดยสำนักทันตสาธารณสุข พบว่า สถานการณ์การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน ในปี 2564 โรงเรียนมีกิจกรรมการตรวจสุขภาพช่องปากโดยครู ร้อยละ 98.9 จัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในทุกชั้นปี ร้อยละ 81.3 และจำหน่ายขนมและเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ร้อยละ 58.8 และมีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพ ร้อยละ 76 (ที่มา : <https://dental.anamai.moph.go.th/th/cms-of-480/?reload>)

และจากการสำรวจการดำเนินกิจกรรมทันตสุขภาพในโรงเรียนช่วงสถานการณ์การระบาดของโรค COVID 19 (เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2563) พบว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันแบบ New Normal เว้นระยะห่างในการแปรงฟัน ร้อยละ 75.4 การเหลื่อมเวลาการแปรงฟัน ร้อยละ 12.5 จัดให้มีการแปรงฟันในห้องเรียนเพียงร้อยละ 3.6 สำหรับอุปกรณ์และสถานที่เก็บอุปกรณ์ในการแปรงฟัน พบว่า ร้อยละ 91.8 มีสถานที่จัดเก็บแปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ แบบถูกสุขลักษณะ และนักเรียนมีอุปกรณ์การแปรงฟัน ประกอบด้วย แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำครบทุกคน ร้อยละ 84.5